

Hallintovaliokunta
Eduskunta

Liittyy: Hallintovaliokunnan asiantuntijapyyntö 16.03.2010 (HE 106/2009vp)

Ampuma-aselain ja eräiden siihen liittyvien säädösten muuttaminen

Asealan Elinkeinonharjoittajat ry. (AAE) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

AAE:n näkemyksen mukaan HE 106/2009 sisältämät ampuma-aselain muutokset tulisivat rajoittamaan merkittävästi nykyistä ampumaharrastusta ja lisäämään harrastuskustannuksia sekä turhaa byrokratiaa erityisesti pistooliampumaharrastuksen osalta. Lakiesityksen toimenpiteet ampuma-aseturvallisuuteen liittyvissä kohdissa ovat kohdistettu tehottomasti ja ovat raskaita toteuttaa sekä harrastajien että yhteiskunnan puolelta. Toteutuessaan lakiesitys tulee väistämättä saattamaan ase-elinkeinonharjoittajat suuriin taloudellisiin vaikeuksiin.

Keskeisin ja tärkein lakiesityksen epäkohta on, että aseluvan myöntämisessä näkökulma on suurelta osin itse aseessa, sen tyypissä, niin sanotussa tulivoimassa, aseiden soveltuvuuden arvioinnissa jne., eikä suinkaan lupaa hakevassa henkilössä. Tämän AAE:n mielestä virheellisen näkökulman vuoksi kaikkia aseluvan hakijoita kohdellaan lupaprosessissa yhtäläisesti riippumatta luvan hakijan mahdollisesta pitkästä rikkeettömästä aseenomistushistoriasta. Hallituksen esityksen mukaisesti toimittaessa lupaviranomainen tuhlaa selvitysesurssinsa sellaisiin hakijoihin, jotka eivät ole millään tavalla riski. Samaan asiaan liittyvät myös aselupien esitetyt määräaikaissäännökset ja niihin liittyvät harrastuneisuuden määrän osoittamisen säännökset. Aseturvallisuuden lisäämisen kannalta nämä ovat käsityksemme mukaan merkityksettömiä, mutta harrastajalle koituvan ampumaharrastuksen kustannusten ja byrokratian kannalta merkittävä huononnus, joka samalla tulee asetamaan henkilöt asuinpaikkansa suhteen hyvin eriarvoiseen asemaan. Aseturvallisuuden kannalta esityksen näkökulma tulee kääntää ja keskittyä henkilöön, joka hakee ensimmäistä aselupaansa riippumatta siitä, minkälaiselle aseelle lupaa haetaan. Aseen tyyppi, tulivoima, soveltuvuus jne. ovat määreitä, joille ei ole olemassa yksiselitteisiä mittareita. Aseluvan määräaikaisuus ja useassa kohdin esitetty aseiden hallussapitolupaan liitetty ampumakielto eivät ole turvallisuutta lisääviä elementtejä. Tulee ymmärtää, että kaikki aseet ovat – jopa ilma-aseista alkaen – huolimattomasti tai väärin käytettyinä vaarallisia.

Hallituksen esityksessä jaetaan useassa kohdin täysi-ikäiset ja täysivaltaiset kansalaiset kahteen ryhmään iän perusteella ikärajana 20 vuotta. Alle 20-vuotiailta on kielletty pistoolien ja revolverien käsittely ja hallussapito. Käsityksemme mukaan tämä on ristiriidassa perustuslain 6 § kanssa. Tulisi ymmärtää, ettei ampuma-aseiden tyyppi vaikuta mitenkään alle 20-vuotiaan kelpoisuuteen ampuma-aseiden käsittelyssä. Jos on sovelias ampuma-aseiden hallussapitäjäksi pitkälle aseelle, on sitä myös lyhyelle aseelle iästä riippumatta. Ampuma-aseiden hallussapitoluvista päätettäessä tulee keskittyä ennen kaikkea henkilöön

eikä ampuma-aseiden toisarvoisiin ominaisuuksiin, kuten kokoon, toimintatapaan tai arvonteihin tulivoimasta, jolle ei edes ole olemassa selkeitä määreitä.

Toimittaessa asealan elinkeinon harjoittajana tai elinkeinon harjoittajan palveluksessa tarvitaan aseenkäsittelylupa. Myös tämä lupa on hallituksen esityksessä kielletty alle 20-vuotiaalta täysivaltaiselta kansalaiselta siten, että aseenkäsittelyluvalla voisi käsitellä yhden käden aseita. Kyse on käsityksemme mukaan ammatin harjoittamisen rajoittamisesta perustuslain 18 § tarkoittamalla tavalla. Ammatin harjoittamisen oikeus on osa perusoikeuksia ja rajaamiseen olisi oltava esitetty erityisen painavia syitä. Näin ei ole kuitenkaan esitetty.

Suomessa metsästysoikeus liittyy suoraan maan omistusoikeuteen. Metsästysoikeus on käsityksemme mukaan osa maanomistuksen hyödyntämisoikeutta ja sen rajoittaminen siten, että esimerkiksi riittämättömän harrastusnäytön perusteella viranomainen ei myönnä hankintalupaa metsästysaseelle, viranomainen rajoittaa maaomaisuuden käyttöä ja vähentää maaomaisuuden arvoa. Metsästysoikeuden hyödyntämisen ja metsästysaseen hankkimisen oikeuden välillä on mielestämme selvä yhteys.

Ampumaharrastus on vapaaehtoista toimintaa ja perustuslain 7 §:ssä on turvattu oikeus harrastaa. Harrastuksen vapauteen koskevat rajoitukset vaatisivat mielestämme erittäin voimakkaat perusteet, joita ei ole esitetty. Hallituksen esityksen mukaan harrastukseksi hyväksytään vain kilpaurheilun harrastaminen täsmälleen siinä lajissa, joita hallussapitoluvan hakija ilmoittaa harrastavansa – muu ampumaharrastus kuin kilpaurheilu ei ole yhden käden aseilla mahdollista eikä muuta ampumaharrastusta lasketa lupaprosessissa hakijalle eduksi. Jonkinlainen harrastuksen ja harrastusmahdollisuuksien näyttö erityisesti alkavalle harrastajalle on ymmärrettävää, mutta asetettaessa velvollisuus näin laajasti kuin esityksessä, ja samalla rajataan harrastuksesta ulos olennainen osa ampumaharrastukseen liittyvistä osa-alueista, puututaan harrastuksen keskeiseen osa-alueeseen. Myös harrastusmahdollisuuksien osalta rajoitetaan täysivaltaisen kansalaisen mahdollisuutta harrastukseen kiellettyä alle 20-vuotiailta pistooleiden ja revolvereiden hallussapito. Harrastusta koskevien säädösesitysten tarkoituksena on rajoittaa aselupien määrää vaikka tarkoituksenmukaisinta olisi keskittyä aseturvallisuuteen ja sen parantamiseen.

Lakiesitykseen sisältyy myös erikoinen näkökanta, jonka perusteella olisi perusteltua tehdä ampuma-aseiden omistajien koteihin tarkastuksia ampuma-aseiden säilytyksen tarkastamiseksi. Kyseessä on periaatteellinen ja lakia noudattavien ampuma-aseiden omistajia loukkaava esitys, jossa lähtökohtaisesti asetetaan ampuma-aseen omistajat epäillyn asemaan. Tarkastuksen voisi tehdä kahden viikon etukäteisilmoituksella. Käsityksemme mukaan tarkastus olisi paitsi tehotonta eikä se parantaisi tosiasiallista aseturvallisuutta lainkaan, sen kustannukset olisivat kuitenkin merkittävät. On epäselvää maksettaisiinko kulut verovaroista vai perittäisiinkö ne tarkastuksen kohteelta. Käsityksemme mukaan kyseessä on perustuslain 10.3 § säädetyn kotirauhan piiriin ulottuvasta tarkastuksesta ja tällaiselle tarkastukselle on asetettu mm. välttämättömyyedellytykset. Näkemyksemme mukaan 10.3 §

tarkoittamaa välttämättömyyttä ei ole. On huomattava, että tänä päivänä kotietsintä on mahdollista tehdä pakkokeinoin mukaisesti, jos asunnon haltijaa epäillään rikoksesta, josta voi seurata yli 6 kuukauden vankeusrangaistus. Lakia noudattava aseluvan haltija olisi jopa tätä huonommassa asemassa, koska häntä ei edes tarvitse epäillä rikoksesta kotitarkastuksen suorittamiseksi. Kotitarkastus ei ole myöskään tosiasiallisesti vapaaehtoista. Tarkastuksesta kieltäytyminen johtaa aselupien peruuttamiseen. Lisäksi on syytä huomioida, että kotitarkastus ei kohdistu ainoastaan aseluvan haltijaan vaan tosiasiallisesti myös samassa taloudessa asuviin muihin henkilöihin, erimerkiksi puolisoon ja lapsiin. Heidän yksityisyyden suojansa varjelemisesta esitys ei mainitse.

Lakiesitys ja sen perustelut sisältävät merkittävän määrän epäselvyyksiä ja esitys on valmisteltu heikolla asiantuntemuksella asetekniikasta ja ampumaharrastuksesta. Asiantuntijajärjestöjen aikaisemmin antamat lausunnot on lakiesityksen laadintavaiheessa ohitettu, eikä asiantuntijoiden tarjoamaa apua ole riittävästi hyödynnetty. Esimerkkejä asetekniikan ja ampumaharrastuksen asiantuntemattomuudesta antavat jo esityksen 2 ja 3 pykälät, joiden mukaisella sanamuodolla luvanvaraisiksi ampuma-aseiksi ja ampuma-aseiden luvanvaraisiksi osiksi olisi tulossa esineitä, joita eivät lakiesityksen kirjoittajat itsekään ole voineet tarkoittaa olevan ampuma-aseita tai niiden luvanvaraisia osia.

Lisäksi ja kiteytettynä AAE ry näkee lakiesityksessä suuria ongelmia muun muassa:

- yhdistymisvapauden murtamisessa
- yksityisyyden suojassa
- täysivaltaisten ja täysi-ikäisten kansalaisten eriarvoisesta kohtelusta esityksen eri kohdissa
- omaisuuden suojassa (mm. maanomistus ja metsästysoikeus, harrastusvälineiden arvon säilyminen)
- ampumaseurojen ampuma-asekouluttajainstituution rakentamisessa seuroihin (näitä henkilöitä ei ole, eikä ampuma-asekouluttajiksi todennäköisesti saada ainakaan olennaisessa määrin vapaaehtoisia)
- epärealistisista vaatimuksista harrastuksen näyttämiseksi, jossa näyttöpakko on harrastajalla ja jossa ampumaharrastukseksi lasketaan vain rajattu osa henkilön ampumiseen liittyvästä harrastuksesta
- ampumaturvallisuutta heikentävästä muutoksesta, jonka mukaan ampumaseuroissa harrastaisi henkilöitä kaksi vuotta ilman että ampumaseuroilla olisi mahdollisuutta mitenkään tarkistaa ampumatoimintaan mukaan tulevien taustaa (esimerkiksi rikostaustaa tai terveystilannetta)
- epärealistisissa käsityksissä riistanhoitoyhdistyksen kyvystä antaa jäsentensä harrastuksesta lausuntoja
- määräaikaisissa hallussapitoluvissa, joilla ei ole merkitystä ampuma-aseturvallisuudelle, mutta lisäävät harrastuksen kustannuksia ja byrokratiaa merkittävästi
- hallussapitoluvissa, joihin on liitetty tarpeeton ampumakielto, jolla ei ole merkitystä ampuma-aseturvallisuudelle

- alle 20-vuotias ei hallituksen esityksen mukaan voisi saada aseenkäsittelylupaa yhden käden aseisiin: kyseessä on ammatin harjoittamisen rajaamisesta perustuslain 18 §:ssä tarkoitettulla tavalla
- tarpeettomasti muuttuvissa asemerkinnöissä, vaikka asedirektiivi ei edellytä merkintöjä lakiesityksen tekstissä esitetyn mukaisiksi (2008/51/EY, 4 artikla, kohta 2 b)
- perustelemattomissa rajoituksissa selventää tai vahventaa aseennäköistä merkintöjä aseepäntöiden yhteydessä aseennäköistä tunnistamisen takaamiseksi
- julkisen vallan siirrossa yksityiselle toimijoille (yhdistysten ampuma-asekouluttajille).

Julkisen vallan siirrosta yksityiselle toimijalle on tehty väitös *Yksityinen julkisen vallan käyttäjänä, Marietta Keravuori-Rusanen*; AAE esittää myös häntä kuultavaksi asiantuntijana valiokunnassa. Väitöskirjan valossa meille on epäselvää erityisesti kaksi asiaa: Ampuma-asekouluttajan käyttäessä todistuksia kirjoittaessaan julkista valtaa, kuten asian näemme, tulisi erityisesti selvittää todistuksen hakijan oikeussuojan vuoksi, miten hakija voi valittaa ampuma-asekouluttajan tekemästä hallintopäätöksestä. Hakijan oikeussuojan vuoksi pitäisi selvittää myös, miten harrastajat saavat todistuksia siinä tapauksessa, jos ampumaseurassa ei ole olemassa yhtään ampuma-asekouluttajaa. Olisiko tällaisessa tilanteessa ampuma-asekouluttajainstituutio järjestettävä yhteiskunnan toimesta?

Lakiesitys ja sen perustelut sisältävät merkittävän määrän epäselvyyksiä ja ristiriitoja. Liitteenä olevassa dokumentissa, joka on valmisteltu yhteistyössä 18 eri alan harrastaja-, reserviläis- ja elinkeinon järjestöjen asiantuntijoiden kanssa, on lakiesityksestä yksilöitynä 63 erillistä ongelmakohtaa.

Esityksen korjaaminen toimivaksi aselaiksi eduskunnan valiokuntakäsittelyssä tulee olemaan erittäin työlästä ja vaikeata. **AAE esittää, että hallituksen esitys valmistellaan kokonaisuudessaan uudestaan yhteistyössä alan asiantuntijoiden kanssa.**

Muiden asiantuntijajärjestöjen tavoin AAE työskentelee jatkuvasti aseturvallisuuden parantamiseksi ja pyrkii huolehtimaan kaikin tavoin siitä, että sekä asekaupan että ampumaharrastajien piirissä noudatetaan voimassaolevia lakeja ja määräyksiä ja että ampumaharrastus on turvallista. **AAE on edelleen valmis antamaan asiantuntija-apua lain jatkovalmistelussa.**

Antti Sukuvaara
Asealan elinkeinonharjoittajat ry
puheenjohtaja

LIITTEET

Liite 1. Ampuma-aselain muutosesitys (HE106/2009) / Lakiesityksen ongelmakohtia

JAKELU

Hallintovaliokunta